

Зінченко М. О. – кандидат біологічних наук, старший викладач кафедри теорії та методики природничо-математичних дисциплін початкової освіти Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки
Сухомлін К. Б. – доктор біологічних наук, професор кафедри зоології Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки
Зінченко О. П. – кандидат біологічних наук, доцент кафедри зоології Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки

Про знахідки деяких видів вільновусих напівтвердокрилих та тарганів на території Шацького НПП

Роботу виконано на кафедрі зоології ЧНУ ім. Лесі Українки

На території Шацького національного природного парку зареєстровано 7 видів напівтвердокрилих (Hemiptera), підряду вільновусих клопів (Gymnocerata), що не були зазначені у літописах Шацького НПП: *Reduvius personatus*, *Pyrrhocoris apterus*, *Adelphocoris lineolatus*, *Trigonotylus caelestialium*, *Pentatoma rufipes*, *Carpocoris fuscispinus*, *Graphosoma lineatum*. Також підтверджено знахідки 4 видів клопів *Coreus marginatus*, *Eurydema oleracea*, *Eurygaster testudinaria*, *Aelia acuminata*. Всі зареєстровані види належать до різних екологічних груп і характеризуються різними способами живлення: хижацтвом, сапротрофією та фітофагією. Підтверджено знахідки *Ectobius sylvestris* родини Ectobiidae, який належить до сапротрофів.

Ключові слова: Шацький національний природний парк, Hemiptera, Gymnocerata, Blattoptera, Ectobiidae.

Зинченко М. А., Сухомлин Е. Б., Зинченко А. П. О находках некоторых видов свободнорусых полужесткокрылых и тараканов на территории Шацкого НПП. На территории Шацкого национального природного парка зарегистрированы 7 видов полужесткокрылых (Hemiptera), подряда свободнорусых клопов (Gymnocerata), которые не были указаны в летописях Шацкого НПП: *Reduvius personatus*, *Pyrrhocoris apterus*, *Adelphocoris lineolatus*, *Trigonotylus caelestialium*, *Pentatoma rufipes*, *Carpocoris fuscispinus*, *Graphosoma lineatum*. Также подтверждены находки 4 видов клопов *Coreus marginatus*, *Eurydema oleracea*, *Eurygaster testudinaria*, *Aelia acuminata*. Все зарегистрированные виды принадлежат к разным экологическим группам и характеризуются разными способами питания: хищничеством, сапротрофностью и фитофагией. Подтверждены находки *Ectobius sylvestris* семейства Ectobiidae, который относится к сапротрофам.

Ключевые слова: Шацкий национальный природный парк, Hemiptera, Gymnocerata, Blattoptera, Ectobiidae.

Zinchenko M. O., Suhomlin K. B., Zinchenko, O. P. About discovery of some species hemipterous Gymnocerata and cockroaches in the territory of Shatsk NPP. On the Shatsk National Park territory has been registered 7 Hemiptera species, suborder of bedbugs (Gymnocerata), which were not included in the annals of Shatsk NPP: *Reduvius personatus*, *Pyrrhocoris apterus*, *Adelphocoris lineolatus*, *Trigonotylus caelestialium*, *Pentatoma rufipes*, *Carpocoris fuscispinus*, *Graphosoma lineatum*. Also it has been discovered and confirmed 4 species of bugs *Coreus marginatus*, *Eurydema oleracea*, *Eurygaster testudinaria*, *Aelia acuminata*. All registered species belong to different ecological groups and are characterized by different ways of feeding: predation, saprotrophic and phytophagous nutrition. Confirmed findings of *Ectobius sylvestris* Ectobiidae family, which refers to saprotrophs.

Keywords: Shatsk National Natural Park, Hemiptera, Gymnocerata, Blattoptera, Ectobiidae.

Постановка наукової проблеми та її значення. Аналізуючи літописи Шацького НПП ми дійшли висновків про недостатній рівень висвітлення питання щодо видового різноманіття напівтвердокрилих та тарганових територій.

Аналіз досліджень проблеми. Дослідженням напівтвердокрилих на території Шацького Поозер'я займалась М. О. Грандова [1]. Вона зареєструвала 22 види водних клопів з 8 родин. До інфраряду Nepomorpha відносяться 14 видів, до інфраряду Gerromorpha належать 8 видів. (Nepidae: *Nepa cinerea* L., *Ranatra linearis* (L.), Corixidae: *Cymatia coleoptrata* (Fabr.), *Corixa dentipes* (Thomson), *Hesperocorixa linnaei* (Fieb.), *Hesperocorixa sahlbergi* (Fieb.), *Callicorixa praeusta* (Fieb.), *Sigara striata* (L.), *Sigara falleni* (Fieb.), *Sigara semistriata* (Fieb.) Naucoridae – *Ilyocoris cimicoides* L., Notonectidae – *Notonecta glauca* L., Pleidae – *Plea minutissima* Leach та з інфраряду Gerromorpha – 8 видів, що належать до 3 родин (Hebridae: *Hebrus ruficeps* Thomson, *Hebrus pusillus* (Fall.); Hydrometridae – *Hydrometra gracilentata* Horvath; Gerridae: *Aquarius paludum* (Fabr.), *Gerris lateralis* Schummel, *Gerris lacustris* (L.), *Gerris odontogaster* (Zett.), *Gerris argentatus* Schummel).

Вивчення наземних клопів та тарганових Шацького національного природного парку пройшло поза увагою дослідників, були лише окремі повідомлення у загальних зведеннях [2; 3]. У 2014 р. вийшла друком публікація О. П. Зінченко, К. Б. Сухомлін [4], щодо вивчення комах з неповним перетворенням ШНПП, у якій згадувались 7 видів клопів та 1 вид тарганів. Всі зазначені види були відловлені на

околицях с. Світязь у 2013 р. Ряд Напівтвердокрилі (Hemiptera) представлений 2 родинami: Щитники-черепашки Scutelleridae (Вологолюбна черепашка *Eurygaster testudinaria* (Geoffroy, 1785) та Щитники Pentatomidae (Крайовик шавлевий *Coreus marginatus* Linnaeus, 1758; окол. с. Світязь, 22.06.2013, 1 екз.; Клоп ягідний *Dolycoris baccarum* Linnaeus, 1758: окол. с. Світязь, 18.06.2013, 1 екз., 19.06.2013, 1 екз.; Графозома смугаста, або клоп італійський *Graphosoma lineatum* Linnaeus, 1758: окол. с. Світязь, 19.06.2013, 1 екз.; Клоп капустяний *Eurydema ventralis* Kolenati, 1846: окол. с. Світязь, 25.06.2013, 1 екз.; Щитник ріпаковий *Eurydema oleracea* (Linnaeus, 1758): окол. с. Світязь, 17.06.2013, 1 екз.; Елія гостроголова *Aelia acuminata* (Linnaeus, 1758): окол. с. Світязь, 17.06.2013, 1 екз.

Ряд Таргани (Blattoptera) представлений родиною Деревні таргани або Блателіди Blattellidae (Тарган лісовий – *Ectobius sylvestris* (Poda, 1761): окол. с. Світязь, чорничник, 18.06.2013, 1 самець, 3 самки.

Мета роботи - вивчення сучасного стану фауни комах з неповним перетворенням, знаходження нових для території ШНПП видів, дослідження їх біотопічної приуроченості та поширення в межах парку.

Матеріал та методика дослідження. Матеріалом роботи послужили ентомологічні збори співробітників кафедри зоології СНУ імені Лесі Українки, студентів під час літніх польових практик в період з 2008 до 2015 рр. та особисті збори авторів (рис. 1). Дослідження були проведені маршрутним методом з використанням стандартних методик вилову наземних комах.

Виклад основного матеріалу та обговорення результатів дослідження. Хоча збори проводились лише в окремі роки і в короткий час, тим не менше вдалося відмітити знахідки 7 видів напівтвердокрилих (Hemiptera), з підряду вільновусих клопів (Gymnocerata), що не були зазначені у літописах Шацького НПП. Вони належать до різних екологічних груп і характеризуються різними способами живлення: хижацтвом, сапротрофією та фітофагією.

Хижак представлений 1 видом з родини Редувієві Reduviidae - Клоп-хижак (редувій) брудний (ряджений) (*Reduvius personatus*). Знайдений на луках в околицях с. Світязь 13.06.2014.

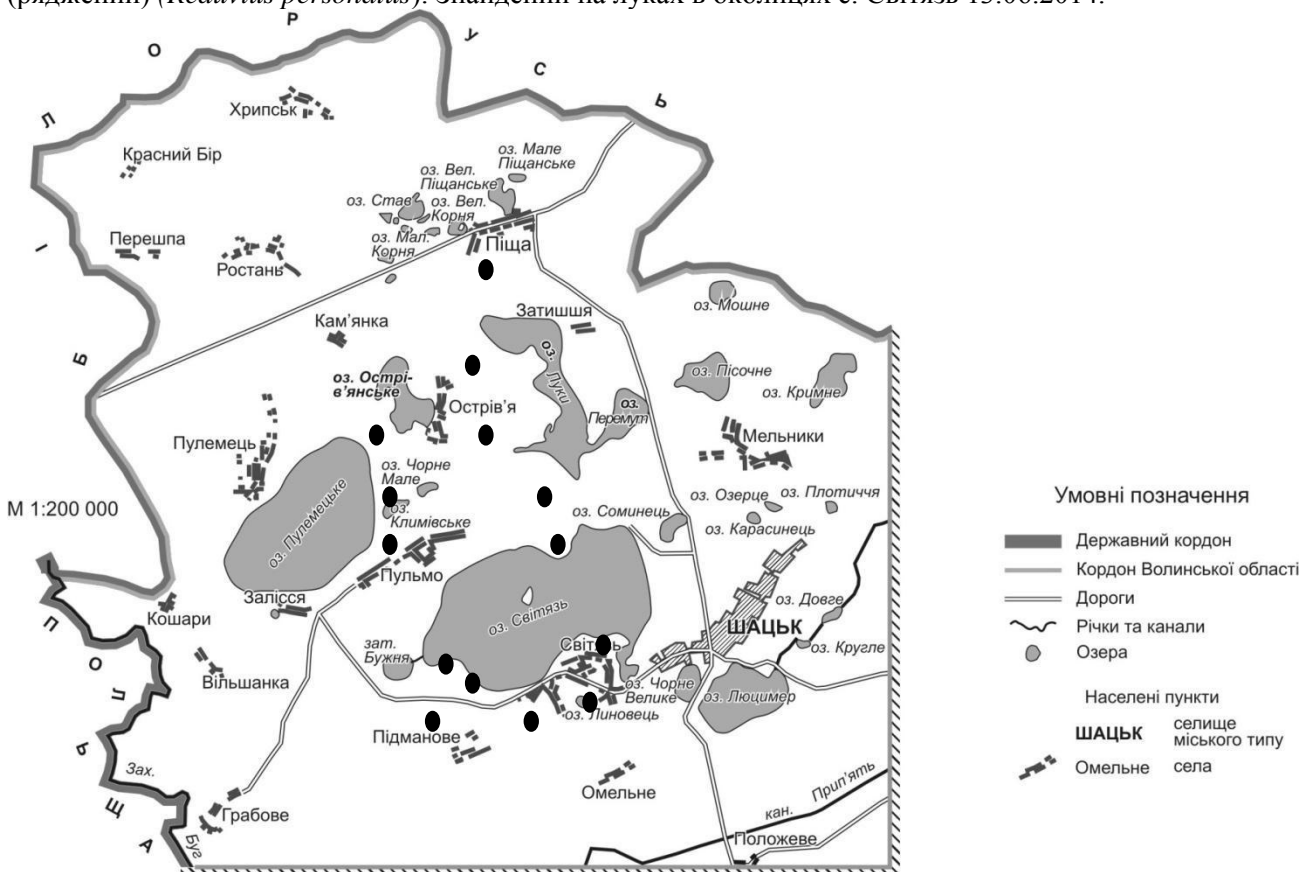

Рис. 1. Карта-схема ШНПП з місцями збору матеріалу (●)

Сапротрофів представляє яскраво забарвлений червоноклоп безкрилий (або клоп-солдатик) *Pyrhocoris apterus* з родини Червоноклопові Pyrrhocoridae. Знайдено 2 екз. поблизу бази практик СНУ імені Лесі Українки «Гарт» 17.06.2013; 16.07.2015.

Рослиноїдні клопи представлені 4 родинami.

Родина Трав'яні клопи, Сліпняки Miridae представлена 2 видами: сліпняком люцерновим – *Adelphocoris lineolatus* та клопиком злаковим – *Trigonotylus caelestialium*. Сліпняк люцерновий. Знайдений на луках, біля урочища Гряда 19.06.2008. Клопик злаковий. Знайдено 4 імаго на луках поблизу о. Пулеметське 20.06.2008.

В родині Крайовикові Coreidae зафіксовано нові знахідки крайовика щавлевого *Coreus marginatus* поблизу бази практик «Гарт» 19.06.2008; 15.06.2011

У родині Клопи-черепашки Scutelleridae відмічено нові знахідки хрестоцвітого клопа ріпакового *Eurydema oleracea* (поблизу бази практик «Гарт» 12.06.2014) і клопа-черепашки болотяної *Eurygaster testudinaria* (на заболоченому узліссі поблизу бази практик «Гарт» 14.06.2011; 19.06.2015; окол. с. Світязь, 19.06.2013, 1 самка).

З родини Щитникові Pentatomidae відзначено на дослідженій території 3 види: щитник червононогий *Pentatoma rufipes* (поблизу бази практик «Гарт» на узліссі 14.06.2014 і на луках 16.06.2015), щитник чорношипий *Carpocoris fuscispinus* (2 екз. на галявині лісу, поблизу с. Острів'я 20.06.2008; та на луках біля урочища Гряда 19.06.2008; луках біля о. Пулемецьке 19.06.2008; луки біля с. Піща 19.06.2008), щитник лінійчатий, щитник італійський *Graphosoma lineatum* (10 екз. на луках, біля урочища Гряда 19.06.2008).

Також відмічено нові знахідки елії гостроголової *Aelia acuminata* (на луках, поблизу с. Світязь 19.06.2008; 10.06.2014).

На території ШНПП зареєстровано нові знахідки таргана лісового *Ectobius sylvestris*: околиці с. Світязь, на північ від бази практик «Гарт» ліс, чорничник: 2 самки, 18.06.2015, 23.06.2015; 3 самця, 17.06.2015; 18.06.2015; 23.06.2015. Цей вид тарганів належить до родини Ectobiidae та роду: *Ectobius* Stephens.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Таким чином, зараз на території ШНПП зареєстровано 11 видів напівтвердокрилих (Hemiptera), з підряду вільновусих клопів (Gymnocerata), що не були зазначені у літописах Шацького НПП і 1 вид тарганових (Blattoptera). Всі відмічені види є широко розповсюдженими в межах України. Отже можливість реєстрації нових для ШНПП видів групи зростає при її цілеспрямованому дослідженні.

Джерела та література

1. Грандова, М. А. К изучению фауны водных полужесткокрылых насекомых (Heteroptera: Nepomorpha, Gerromorpha) НПП «Шацкие озера» [Текст] / М. А. Грандова // Междунар. науч.-практ. конф. «Биоразнообразие и устойчивое развитие»: тез. докл., Симферополь, 19-22 мая 2010. – Симферополь, КНЦ, 2010. – С. 33-37.

2. Зінченко, О. П. Стан вивченості тваринного світу Шацького національного природного парку [Текст] / О. П. Зінченко // Науковий вісник Волинського державного університету імені Лесі Українки : Матер. І міжнародної науково-практичної конф. : Шацький національний природний парк : регіональні аспекти, шляхи та напрямки розвитку. – 2007. – №11. – Ч. 1. – С. 187-193.

3. Зінченко, О. П. До вивчення ентомофауни Шацького національного природного парку [Текст] / О. П. Зінченко, К. Б. Сухомлін // VIII з'їзд ГО «Українське ентомологічне товариство»: тези доп. (Київ, 26-30 вересня 2013 року). – К. : [б.в.], 2013. – С. 54-55.

4. Зінченко, О. П. До вивчення комах з неповним перетворенням (Insecta : Hemimetabola) Шацького національного природного парку [Текст] / О. П. Зінченко, К. Б. Сухомлін // Національні природні парки – минуле, сьогодення, майбутнє : Матер. між нар. наук.-практ. конф. до 30-річчя створення Шацького національного природного парку (Світязь, 23 – 25 квітня 2014 року). – К. : ЦП «Компрінт», 2014. – С. 237 – 240.